

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERADT NYASTE SÖNDAGSMAGASIN.

N:o 29.) Ut kommer hvarje Söndag. Götheborg den 18 Juli 1852. Pris för år: 4 R:dr B:co. (VI årgången.)

Jagten i Tyskland.

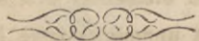
Hvem känner icke det lustiga sättet att jaga unga änder på skogomgifna sjöar, och hvem ser icke med nöje denna månad tillmöte, då man, utan skada för fortplantningen af dessa nyttiga djur, får med allvar börja förföljelsen! Tills början af Juli blir vanligen den unga flinka yngeln anförd och ledd af den omsorgsfulla modren på de fredliga vattnen; men snart upptäcker jägarögat den tidpunkt, då det unga sällskapets framryckande ålder låter sluta till, att det ej länge skall qvardröja på sitt lilla område, och en vacker dag omringas i all tysthet den lilla insjön af öfvade jägare, och under uppmuntrande rop af några med terrängen bekante jägare släppa de ett par goda vattenhundar ut i vattnet, der de ock snart bringa den största ångst och oro bland ändernas fredliga familjer. Inom kort får man här och der ur den dunkla vassen se en gammal vatteninvånare, för hvem det icke blir något annat öfrigt, då han ej längre för hundarne kan dölja sig i den täta rörvassen och dessutom på den blanka vattenytan ser jägaren ila sig tillmöte, än att med tunga vingslag höja sig upp i luften; men ve dem! I

samma ögonblick de visa jägaren det breda bröstet, smäller det, och hastigare än den flinkaste fogels flygt är den aldrig felande bössan, med ett tungt plumpande har anden fallit tillbaka i det våta elementet och simmar som dagens första segertecken, tills den af knallen upmärksamme hunden bringar henne på det torra. Med detta första skott har foglarnes ångest stigit till det högsta, öfverallt stryka de upp ur vassen, ofta nära fötterna af den vid

Andjagt i Juli.

ett träd posterade jägaren, för att hinna till ett säkrare vatten i grannskapet; men endast få blifva denna lycka till del; ty för hvarje skott faller ett offer, och snart är det vid sjön som utdödt. Till efterskörd vadar man nu sjelf i vattnet, och ofta nog belönes denna trägenhet genom ett hastigt anbragt skott på någon dröjande eller lätt sårad. Lastad med byte lemvar slutligen jagtsällskapet denna plats, för att i vattenrika nejder flera gånger njuta samma lön vid närliggande sjöar, och i lyckligt fall slutar först den inbrytande natten detta glada jagtnöje.

Indianerlif.

I. Jägarna.

Långt bort i vester, i detta vilda land, der naturen ännu thronar i all sin ursprungliga höghet och kraft, der hon, oinskränkt och oberoende, dagligen andas den icke af civilisationens pestlånga vidrörde frihetens luft, der dess berg utsträcka sina leder som slumrande reser, der svallande prairier utbreda sina milslånga gröna mattor, der mäktiga floder i sitt eviga lopp vältra sig genom fruktbara dalar och der ingen europeisk yxa glesnat skymningen i de hemlighetsfulla urskogar, som betäcka en ny verlds sublima under med sin djupa tystnad, — i dessa aflägsna regioner dväljas de ömkliga lemningarne af ett fordom kraftigt och gladt människollägte, som en gång var herre öfver hela Nordamerika, men som af Europeernas påträngande alltid mer och mer måtte draga sig tillbaka, och blott långt borta på andra sidan Mississippi ännu fann ett ställe, hvarest det kunde hvilat sitt hufvud och drömma om sin stams undergång; — ett af obotliga lidanden sjukligt och bortdöende ädelt folk, hvars öde har inspirerat mer än en skald till de mest rörande klagerop. Den tid skall alltför snart komma, då historien skall tala om Indianerna som om ett folk, af hvilket ingen lefvande återstod finnes på jorden. Deras kanoter af trädstammar skola ej mera fara de norra sjöarne, till och med prairierna och bergen i det aflägsne vester skola ej mera för dem blifva tillflyktsställen mot bildningens ohejdade framsteg. Deras skogar skola falla för yxan, deras vildt skall försvinna, och då, när ingen välsignelserik stråle af mänsklig bildning, ingen räddande himmelsk sanning upplämnar vildmarkens mörker, då

skall den sista Indianen stå vid stilla oceanens stränder och hans sol skall för honom nedgå för evigt.

Det har blifvit uträknadt, att det stora gebit, som sträcker sig emellan det atlantiska och stilla hafven, skall hafva varit bebodt af 2 millioner Indianer, då de första engelska nybyggarna kommo till Nordamerika. Bland dessa indianstammar voro många utmärkta för erfarenhet i krig och goda samhälls inrättningar. Mohawk-indianerna bildade, jemte fyra andra stammar, till hvilka sedermera äfven Tuscaroras trädde, ett förbund, som sträckte sig från canadiska sjön ända till Virginien. Tschirokeserna hade ett vidsträckt jagtområde, som de försvarade med sina vapen. Likaså de högsinnade Delavareerna och Lenaperna jemte alla de andra nationer med deras vilda olikartade namn. Hela Nordamerikas omätliga område var fördeladt bland många stammar, som utmärkte sig såsom krigare och jägare, och det fans i dessa nejder allt det, som kunde vara angenämt för ett folk, för hvilket en fortsatt ansträngning af arbete skulle vara påkostande. Skogarne levererade ett öfverflöd af vild frukt, slätterna ätliga vexter och hjortar, björnar, bufflar, orrar, dufvor, vaktlar och raphöns felades ingenstädes. Bäfver och många andra djur, som gifva dyrbara pelsverk, voro öfverallt ymniga, och hafsvikarne, floder och insjöar levererade en myckenhet fisk och fogel. Det var här så lätt att förskaffa sig lifvets få förnödenheter, att de infödde stammarna hade kunnat föröka sig och lefva lyckligt, och, om det varit förenligt med ett sådant samhällslif, hade deras lefnadssätt äfven haft detta egendomliga behag, som skalderna deruti finna såsom en motsats till mördorna i ett bildadt samhälle. Men den vilde jägarens tillstånd, det kunde nu vara så fördäktigt som möjligt, gaf ingen retelse till framsteg, och då de första europeiska nybyggarna genom idoghet och användandet af sällskapliga konster hade förskaffat sig medel till ett angenämt lifs njutningar, måste de vilda indianstammar, om de icke ville gripas af den sig allt mer spridande civilisationen, småningom försvinna både till antal och makt, tills det slutligen blifvit tvifvelaktigt, om det efter en följd af år skall finnas ett spår kvar af deras tillvaro.

Så mycket dess fägningsammare bör det vara oss, att för våra läsare kunna erbjuda en kedja af de noggrannaste efter naturen teknade framställningar af det indianska lifvet, hvars original, teknadt af Darley, kommit oss tillhanda genom godheten af herr Fr. Waagé, evang.-luth. prest i Upper Hanover i Pennsylvanien. Denne

vördnadsvärde man, som fordom under långa år rest omkring bland Indianerna såsom missionär och som i mer än en wigwam sofvit på buffelhudar, skrifver derjemte till oss: "Darley hade, som han sjelf sagt mig, hufvudsakligen den afsigt, att i verkligheten framställa de ur lifvet gripne fysionomier af dessa skogs- och vildmarksborn i deras gravitet som i lidelsens högsta uppbrusning, och jag, som ofta hade tillfälle att betrakta såväl deras kalla filosofiska lugn som de förfärligaste ansigten, förvridna af vrede och hämndbegär, kan säga, att han förträffligt löst sin uppgift, hvarje drag i ansigtena är äkta indianskt."

De scener vi här levrera skola omfatta indianerfolkets samfalta lif, och så som vi nu först vilja gifva en skildring af dess skogs- och jagtlif, skola vi framdeles komma till framställningen af dess krigslif och lefnadsvanor, det husliga lifvet, de religiösa begreppen, kort allt, som kan vara erforderligt för att gifva en total öfversigt af de nordamerikanska vilda stammarnas seder och karakter.

Det gifves i de Nordamerikanska Indianernas karakter och seder något fullkomligt analogt och i gemenskap stående med de ofantliga insjöar, de omätliga skogar, de majestätiska floder och de öfverskådliga slätter, i hvars medelpunkt de lefva, något öfverräskande och upphöjdt, likasom dessa imponerande naturscener sjelfva. På de förenta staternas område lefva nu ungefär 313,000 Indianer, hvilka hittills nästan öfverallt, der de kunnat bibehålla sig medelst jagt, hafva motstått alla bemödanden att leda dem till ett civiliseradt lefnadssätt. Blott några stammar, såsom de södra, som genom de hvita nybyggarna allt mer och mer förträngdes från deras jagtmarker, hafva vandt sig vid jordens odlade, för att förskaffa sig lifvets förnödenheter; dock gör deras längtan efter skogarna, att detta lefnadssätt ofta faller dem motbjudande. De första engelska nybyggarna gäfvö vanligen Indianerna för rättigheten, att såsem jägare få genomströfva landet, full ersättning. Men då Indianernas jagtområde äfven här blef allt mer och mer inskränkt, och vildtet, genom skogarnes förvandling till åker, förminskades, så sågo de sig tvingade till det enda medel som för dem återstod till vinnande af deras underhåll, och ju mer deras ställning försämrades, desto mer måste deras antal aftaga. Vanan vid europeiska varor, som de tillbytte sig mot pelsverk, ökade Indianernas förnödenheter; de behöfde nu ständigt flera djur, för att tillfredsställa alla behof, och det erfordrades mångdubblad ansträngning,

för att förskaffa sig dem. De talrika buffelhjordar, som man annars såg vid Ericsson och vid foten af Alleghani, hafva nästan helt och hållet gått öfver till Mississippis vestra bräddar, och de börja redan allt mer och mer att draga vidare öfver bergsryggarne bort till Stilla hafvets stränder. Bäfvern har nästan helt och hållet försvunnit från alla flodbräddar; till och med hjorten drager sig tillbaka, och Indianen, för hvilken det fria jagtlifvet icke blott är en njutning, utan jemväl är hufvudkällan för lifsunderhållet, följer honom, drager sig likaledes skygg tillbaka för den påträngande kulturen och gömmer sig i sina ogenomträngliga skogars mörker eller bekämpar bufflarne på de ändlösa, af intet träd beskuggade prairieerna. Och i sanning! detta lif måste hafva ett behag, det ingen är i stånd att ana, som icke lärt att känna detsamma. Ofta har man sett vildar, uppfostrade af de Hvita, hvilka, så snart de blifvit femton år, flytt bort från plantagerna, för att öfvergifva sig åt det fria, men besvärliga skogslifvet. Likaså oböjlig en vilde visar sig då man plägar honom, likaså ligillig är han, när krigsyxan först är begrafven. Böjd, stödjande hufvudet mot händerna, och armarne mot knäna, ser man dem ofta hela dagar sitta i beskådande af flodens lopp; de tänka — kanske på deras nations olycka. Och äro icke deras dagligen genom yxan och lågorna sköflade skogar, ångbåtarne, som störa deras floders ensamhet, derjemte förlusten af det land, som de en gång kallade deras eget, tillräckliga orsaker till de dystraste tankar? Denna half-existens, som de, rastlöst kringirrande, genom skog, stepp och by släpa med sig, likasom hundar utan kerre på offentliga ställen; detta osäkra lif förödmjucar den stolte, i sin äregirighet otämjelige Indianens själ, hvilken, drifven af kärleken till oberoende, genomvandrar skog och slätt, flod och berg, utan att bekymra sig om annat, än ett rådjur för sin qvällsvard och en plats för sitt nattläger, — som bär allt hvad han äger i sitt pilkoger, — som utan fotbeklädnad och kompass drager säkrare än vi från land till land, han, skogens son, som af instinkt vet, att detta lif blott varar en tid, och att allt här nere uppslukas af århundradena, likasom hans hydda bortföres af stormen.

Man förvånas öfver de bördor en Indian är i stånd att bortföra, huru ofta en jägare med en hel hjort på sin rygg återvänder till sin wigwam. Indianerna lida alltså icke brist på fysisk styrka, men de äro icke egnade för ihållande arbete och därför af resande blifvit utropade för lata,

tröga och svaga. En oemotståndlig håg för ett omläckande lif, obenägenheten för en jemn sysselsättning, en ärfd känsla för friheten, som icke i så hög grad uttalar sig hos något folk som hos Indianen, men som sannolikt är egendomlig för alla jägarefolk, tyckes förklara denna företeelse. Ty de nästan öfvermenskliga ansträngningar, de äro i stånd att uthärda, deras outtröttlighet och lätthet i att gå och springa bevisa tillräckligt, att de hvarken sakna krafter eller bes'utsamhet.

Indianen är en född jägare och för det mesta hänvisad till jagten för sig och sin familjs underhåll. Alla hus- och marksysslor förrättas af kvinnorna; men det skulle icke falla någon in att anse deras arbeten för mera betydande än mannens, hvars jagtbestyr fortgår hela året, under det att kvinnornas svåraste arbete, jordens odling, sysselsätta dem högst sex veckor om året.

Har ett indianerpar nyss blifvit förenadt, så gör sig den unge äkta mannen, utan att säga ett ord, mycken möda, för att behaga sin hustru och genom upprepade bevis låta henne erfara sin skicklighet i jägar-yrket, huru lycklig hon bör kunna blifva med honom, och huru hon hos honom ej kan komma att lida brist. Ännu innan dagen frambyter går han bort med sin bössa, för att redan till frukost hemkomma med en råbock, en kalkon eller annat vildt. Han söker visa henne, att han är i stånd att, så ofta han vill, bringa lifsmedel i huset, och hustrun, stolt öfver att hafva en så skicklig jägare till man, gör sig all möda, för att göra honom till viljes. Önskar mannen, att hustrun, under det han jagar, skall vara i hans närhet, så säger han henne blott, att han den och den dag kommer att gå till den eller den plats, der han en längre tid ämnar jaga, och hustrun skall lugnt ombesörja packning och lifsmedel, bära alltsammans till bestämd ort och der genast börja hushållsbestyret, som om hon vore hemma. Hon bemödar sig, att i luften torka så mycket kött som möjligt, insamlar omsorgsfullt talgen, hjälper till vid beredandet af ludar, samlar vild hampa, för att deraf förfärdiga tåg, gördlar, pungar och andra nödvändiga saker, och insamlar rötter till färgning, kort sagt, gör allt, hvad hon förmår, för att mannen icke skall hafva annat att ombestyra, än förskaffandet af det viktigaste: kött för hushållet.

Trots alla kvinnornas arbeten och förrättningar äro dessa mindre svåra och påkostande, än männernas, och om mannen skulle vilja öfvertaga någon del af de kvinnliga sysslorna, så kom han ovillkorligen att

duka under för tyngden af dessa ansträngningar och derigenom förorsaka förlust för hela familjen. På hans mödor vid jagten är hela hans familjs existens beroende, och för att kunna vara i stånd att utöfva detta svåra göromål med fördel, måste han söka att hålla sina leder så smidiga som möjligt, måste vakta sig för, att genom annat arbete, låta dem blifva stela; ty jagtens strapaser angripa kroppen vida mera, än arbetet med händerna. En svensk jägare har alls intet begrepp om de mödor, en Indian har att öfvervinna i Amerikas urskogar. Hvarken sjöar eller floder, grunda eller djupa, frusna eller öppna få hindra jägaren, när han kanske flera mil förföljer en sårad hjort eller björn och den han i ordets egentliga mening jagar ihjäl. Han har ingen tid att besinna, om icke hans blod är för upphettadt till att utan fara kasta sig i en kall flod; ty villebrådet, som han jagar, är snart borta. Mången farlig tillfällighet träffar honom också ofta, såväl som jägare som krigare, ty han är båda delarne; icke alltid uteblifva de plågsamma följderna, såsom gikt och tvinsot, och icke alltid förmår svettning att undanröjda det onda. Hudarne och pelsverken, som jagten förskaffa, öfverlemnar mannen till hustruns omsorg, hvilken försäljer dem mot förnödenheter för hushållet och derunder hoh eller icke förglömmar mannens behofver.

Det är hufvudsakligen på jagt äfvensom det derunder hörande fiskfänge, som en yngling bland många stammer, t. ex. bland de ofvannämnde sex nationerna, bör kunna aflägga prof på skicklighet, innan han får hemta sig en flicka till hustru. Följande är en mohawkisk krigares berättelse, den der äfven kan tjena såsom prof på indianskt sätt att berätta:

”Massatowana, Wappanomes son, från byn Niscolowasse, af nationen Chickesaw, var en krigare och jägare, som redan länge hade aflaggt prof på mod och skicklighet. Han hade byggt sig en stor hydda, uti hvilken hans eld brände och hans kittel var upphängd. Han hade öfverflöd på bälver-, buffel-, räf- och björnhudar. I fiskfångst var han likaså lycklig som på jagt, i krig var han i tapperhet jemngod med den utmärktaste. Då han en dag på Caspetowagans strandbrädd reparerade sin kanot, varsehle han Napotelima, Tatobamicos dotter, som skulle hemta vatten. En alldeles ny känsla grep honom; han gick till henne och sade: Skulle du vilja blåsa upp min eld? (d. ä. blifva min hustru). Tala med min far, svarade hon. Följande morgon besökte han Tatobamico vid hans eld och sade: Vill du gifva mig din dotter

SCEN UR INDIANERLIVET.

(Buffeljagt.)

SCEN UR INDIANERLIFVET.

(Krigsdansen.)

Napotelima till hustru? I morgon, svarade gubben, går jag på en aflägsen jagt; vill du följa mig? Ja, sade Massatowana. De gingo. Men då färden på floden medelst strömdrag och vattenfall var mycket besvärlig, så måste de söka att komma öfver de förre med långa stänger och öfver de sednare genom att bära kanoten på skuldrorna öfver de lugnare vattnen. Anlände till det bestämda jagtområdet valde sig hvar sitt distrikt. Massatowana fick en stor myckenhet hermeliner med giller, vargar i gropar, bäfrar under isen, räfvar i snaror och hjortar på snön. Sedan han rökad hudar och kött, bragte han alltsammans till Tatobamicos hydda, hvilken sade: Aj, aj, det fagnar mig mycket att se, att du är så behändig och skicklig. I morgon går jag till byn; vill du följa mig? Ja, svarade Massatowana. De reste; men under det de färdades nedåt floden Nassotowa stötte kanoten mot en trästam och sprang läck. Massatowana lossade kanoten, bar den upp under ett träd och använde en hel dag till reparation, utan att Tatobamico öppnade sin mun eller rörde sin hand till hjälp. Följande morgon bragte han åter kanoten i floden, instufvade lasten och besökte honom vid hans eld. Allt är färdigt; så snart du utrökt din pipa, kan du stiga ombord; här är din åra. De foro derifrån. Vid ankomsten till byn sade Tatobamico: Jag behöfver en fyrsitsig kanot, kan du göra mig en sådan? Det skall du få se, svarade Massatowana. Genast följande morgon gjorde han gropen, som skulle tjena till form, gick in i skogen, för att lemna barken af svarta björkar till öfverdrag, hvita cedrar till bräder, askträd till knän, vidgrena till band och kåda till fastbeckning. Efter en half månads förlopp var kanoten färdig. Der, sade han till Tatobamico, denna har du af mig begärt; se efter om den är tät och ligger väl på vattnet. Den är tät och väl gjord, svarade Tatobamico. Är du nöjd? frågade den unge jägaren. Ännu icke. I afton vill jag fiska med bloss, men under min frånvaro har man uppbränt dem jag lemnade efter mig; kan du göra mig några? Du skall få se. Snart derefter bragte han honom sex stycken, hvardera af tre fots längd. Här äro ännu hjort- och buffelhudar; kan du bereda dem i rök och garva dem med björna? (Indianerna garva nemligen hudarne med hjernan af hjorten). Det skall du få se. Och några dagar derefter bragte han honom dem, mycket smidiga och väl beredda. Kan du fiska med bloss? Det skall du få se, svarade den unge jägaren. De gingo tillsammans, hvar för sig i sin kanot,

och Massatowana harpunerade en myckenhet stör. Då fisket var slut, sade Tatobamico: Kom och värm dig vid min eld! Han gick med. Stoppa din pipa; vi skola röka tillsammans. Jag ser, fortfor gubben, att du är en skicklig, tålig och outtröttlig jägare; att du kan reparera och bygga kanoter; att du förstår att fiska med nät, vid bloss, såväl under isen som i öppet vatten, såväl om dagen som om natten. Man säger, att du är snabb och hemma i alla kroppsöfningar; att du är en likaså tapper krigare som jägare; att du anser döden för den väg, som för de tappra till det land, som våra förfäder bebo; att du är beredd att offra ditt lif för vår nations och vår stams ära; att du sjelf har byggt din wigwam och deri underhåller din eld; att du bemödar dig att fylla din gamle faders kittel; att du hedrar ålderdomen; att du hellre hör på än talar, och att du slutligen hyser fruktan för de Hvites eldvatten. Då det förhåller sig så, så är du värdig att vara man och fader. Gå till min dotter Napotelima, upprepa för henne det jag nu sagt, sjung för henne dina krigssånger, och är hon då nöjd, så får hon bläsa upp din eld. Var lycklig med henne, och hon med dig. Glöm aldrig hvad en tapper man är kvinnorna skyldig; utan dem skulle vi på jorden vara björnar och vargar."

Hela planen för Indianernas uppfostran har redan mer syfte på själsanlagens höjning än dess kufning, för att derigenom bilda beslutsamma jägare och orädda krigare. Pojkarne öfva sig i nyttjandet af bågen och skjuta efter mål, dufvor, små ekorrar o. d. När gossen blifvit större, får han en bössa. Den första hjort han faller, föranlåter all id en stor fest, och är till och med en björn hans första byte, så tar jubilerandet intet slut, och gossen eller ynglingen blir invid till jägare.

Många stammar, som äro utmärkta jägare, hafva, oaktadt deras förbindelse med de Hvita, ännu alltjemt bibehållit sina båg- och spjut, därför att dessa vapen skänka den stora fördelen, att helt och hållet utan buller kunna träffa fienden; så är tillfället med Dakotah och Sioux, hvilka stammar gifvit ämnet till våra framställningar. Genom en befallning från regeringen hotade man deras höfding att beröfva dem deras små områden; då gick han stolt till domaren och sade till honom, i det han visade på kusets gård, på hvilken befann sig en mängd negrer, hästar, hornboskap och allt, som utgör ett hushålls rikedom: "Se, broder! Hvad skulle du göra, om jag sade till dig, att du inom ett ögonblick skulle lemna allt detta? Och dock har du

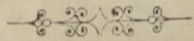
ej här tillbragt ditt lif, du har ej här dine faders ben; ty du har kommit från andra sidan af den stora saltsjön, och vi Dahcotaher, som egde hela landet, så långt ögat ser, skola vid första ordet lemna vårt jagtområde, vår by, och se våra hyddor, våra skogar nedbrända? Hör, du är min broder; säg dine hvita löfdingar, att jag har hundra unga män, som äro färdiga att försvara sitt fädernesland!" Personer, som tala med sådan energi, kunna med någon bildning utstaka ett vida högre mål för sin äregerighet. Men hvad skall det, sedan planteringarne allt mer och mer tränga fram, blifva af Indianerna, hvars hyddor stodo vid flodens stränder och hvars ensamma gömställe röjdes af nybyggarens yxa? Sorgen, grubblande går han bort; en rynka mer lägger sig på hans panna och han gråter. Jagt är hans lif; men hvar finna villebrådet, som alltjemt för den hvites anblick flyr till vesterns ödemarker? "Må de gärna draga bort med sina björnar och bufflar," svara nybyggarna, "eller bortkasta sina båg- och spjut, och draga ploget." Aldrig! så eländigt och uselt deras vilda lif förekommer oss, så mycket behag har det för dem; de äro födde der, detta land tillhör dem; denna skog var platsen för deras församlingar; dessa skuggor betäckte en graf, som, änskönt utan epitaphium, dock inneslutade en vördad sak.

Af utomordentlig vikt är buffeljagten, men som icke hör förväxlas med dess östra kusiner. Det gifves intet djur, som skänker Indianen så många förmåner som just detta. Af hornen, hofvarne förfärdiga de sina sirater och flera slags husgeråd; huden tjenar till tält och sängtäckan, och köttet utgör hos många stammar det hufvudsakligaste födoämnet, såväl färskt som torrt och söndermalet, under hvilken sistnämnde beredning det kallas Pimican. Jägaren rider på en vild häst midt in uti en på prairien betande buffelhjord, endast beväpnad med en lans, en 5 till 10 fot lång stång med en spets, som fordom bestod af en skarp sten, men som nu förfärdigas af stålsatta värjklingsor, de der fastbindas vid skaftet med buffelsenor. Frustande och med lågande ögon spränger hästen lätt intill den största buffeln och den djerfve ryttaren stöter sin lans djupt in i det utsökte djurets veka lif. Otta göra äfven flera personer ett ströflåg emot bufflarna, och vända sedan, rikt lastade med byte, som packas på hästar, under segersånger tillbaka till deras by.

Jagten å hjortar är mindre farlig, och skjutandet af foglar öfverlemnas ofta åt pojkar. Fiskar harpunerar, och såväl om

dagen som om natten fångas de vid fackel-sken. Om vintern genomströfva dessa Indianer skogarne för att jaga björnar, utan andra vapen än en båge af trä och 3 till 5 fot långa pilar, försedda med en spets af jern, ben eller flinta. I gördeln bära de jagtknifven och en glänsande yxa, som de kalla tomahawk, och med hvilken de sönderhugger villebrådet, ved till eldning och rökning, samt begagnar den äfven som vapen i handgemäng och till skalpering af en slagen fiende. Aldrig går en Indian utan denna tomahawk, den han en gång gjorde af samma sten, hvarmed han nu spetsar sina pilar: — en glänsande stålyxa, försedd på baksidan med en hammare.

(Forts.)

Sourabaya.

På östra sidan af ön Java, i provinsen af samma namn, midt emot ön Madura och tätt invid den stora Soloflodens mynning, som här kastar sig i hafvet, ligger Sourabaya, öns tredje viktiga stad. I storlek och betydighet täflar den med Samarang och skulle troligen ej stå tillbaka för den sednare, om ej Samarangs läge i midten af ön gjorde denna plats viktigare för regeringen. Staden, som är byggd på europeiskt vis, har ett glädligt utseende och äger några storartade etablissementer, tillhörande regeringen, hvaribland förtjenar omnämnas: "Constructiewinkel", ett slags polytekniskt institut, Myntet, der flere millioner kopparmynt årligen präglas, flera stora arsenaler och marinförräder, men isynnerhet den nyanlagda fästningen. Genom sitt läge, och af så väl naturen som konsten väl befästadt, är Sourabaya Javas marindepot, och af den största vikt för den holländskt-indiska regeringen i händelse af ett europeiskt krig.

Sourabayas skönaste punkt är "Zeehoofdes" yttersta spets, eller den smala jordvall, hvilken sträcker sig några 1000 steg ut i hafvet och utgör en fördämning mot Solofloden, som här har sitt utlopp. Man kan besöka detta ställe i vagn och befinner sig då knappt femtio steg från fartygen på reddan. Härifrån har man en herrlig utsigt af reddan med dess många fartyg från alla länder, och af ön Madura, der man med blotta ögat tror sig tydligt urskilja trädgrupperna. Ön torde vara omkring 15 Svenska mil lång och 4 mil bred; den är delad i tre på sätt och vis oafhängiga mo-

narkier, som styras af sultaner, hvilka likväl stå under den holländska regeringens öfverherrskep och der representeras af två Assistent-residenter (vice Ståthållare). Sundet, som skiljer Madura från Java, är ungefärligen $1\frac{1}{2}$ sjömil bredt, så att herrarne från Madura ofta i små segelbåtar komma öfver till Sourabaya på eftermiddagen, spela ett parti Phombre på aftonen, och segla under nattens månsken tillbaka till sin ö. Madura är betäckt med höjder och skog, och hela ön utbreder sig som en förtjusande panorama. Till höger sträcker provinsen Grissée sig långt ut i hafvet, och dess landtunga när Maduras yttersta udde så nära, att endast ett smalt, men likväl segelbart sund derigenom bildas.

Sourabaya drifver en ganska betydande handel. Nästan alla orterna vid Solofloden, provinserna Madiun och Kedizi, den stora och fruktbara provinsen Sourabaya och isynnerhet den österut belägna provinsen Passuruan, skicka sina produkter till denna marknadsplats, hvarifrån de utskeppas. Hufvudprodukten är säcker, som provinserna Sourabaya och Passuruan frambringa i betydliga kvantiteter. Andra härvarande handelsartiklar äro: ris, ost och buffelbudar, hvilka sednare hufvudsakligen och i stora partier lemnas af den nära intill belägna *sjelfständiga* ön Baly. Vidare får man rotting eller spanska rör, från de närmast liggande hamnarna på Borneo och Celebes; tamarinder till det mesta från Madura, och tobak från provinserna Malang och Rembang, o. s. v. — Sourabayas naturliga läge gör den till stapelplats för alla den indiska archipelagens, de moluckiska öarnes, Manillas och Kinas förnödenheter, och i synnerhet bli de sistnämnde länderna årligen härifrån försedda med betydliga kvantiteter ris. Äfven den på Baly och Madura producerade kokosnötoljan, hvilken på hela Java användes som lampolja, spelar en temligen betydande roll i den Sourabayska handeln.

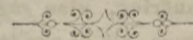
Liksom i Samarang, så belägra de javanska krämarne äfven här världshusens dörrar för att erbjuda främlingen sina artiklar. Dessa utgöras hufvudsakligen af cigarrfodraler, förfärdigade af ett slags bamburör, som endast i denna trakt af Java anträffas i mängd; ganska nätt arbetade sköldpaddskammar, svarfvade och konstigt sammanfogade käppar af ben; af svart horn svarfvade och väl polerade lock för glas och koppar, af hvilka man betjenar sig för att afhålla de i luften ständigt kringsväfvande insekterna; långa och mycket små cigarrpipor af rörskött; Java-cigarrer, eftergjorda Manilla och Havana-cigarrer och

hvarjehanda andra småsaker, hvilka liksom nämnde artiklar endast förfärdigas och försäljas i Sourabaya.

Det är märkvärdigt att ön Javas norra kust är så olika danad mot den södra — den första är öfverallt flack, och jordmännen består dels af gytija och dels af sand, men kusten är lätt åtkomlig för fartyg.

Utom de tre stora hamnarna Batavia, Samarang och Sourabaya, finner man på norra kusten de små men säkra redderna af Cheribon, Pekalongan, Fagal, Rembang och Grissé, mellan hvilka hundratals kustfarare äro sysselsatta. Södra kusten deremot reser sig brant ur hafvet och erbjuder långs åt hela sin sträcka endast två små platser, som äro tillgängliga för sjöfarande, nemligen Tjilatjap och Panarukan. Redden vid Tjilatjap bildas af en liten ö: Nusa-Kambangan, hvars yttersta punkter höja sig mot fastlandet och derigenom bilda en slags bassin, hvari fartygen kunna ligga säkert. Javaneserna tro att denna ö ej har något fäste, utan beständigt drifver fram och åter. — Till följe af den omständigheten att nästan ingen skeppsfart äger rum längsåt denna kust, är den också mindre bekant än den norra. Ehuru den lär vara rik på storartade naturscener, af hvilka bland andra förtjenar att omnämnas Karang Bollangs (fågelnästklipporna), i provinsen Bagalen, så förrirrar sig likväl den resande sällan till sydstranden. Befolkningen der skall också vara mindre och på sina ställen till och med knapp, naturen råare, nejderna bergiga och vilda, och kartan visar här och der ställen, om hvilka man ingenting vet och der måhända någon europé aldrig satt sin fot.

(Ur Läsebibliotheket.)

Amalfi.

Om nåsin en stad blifvit hemsökt af ödets ombytthet, om nåsin historien framtekt en stads beständsphaser i en snabb följdrikhet, så är det Amalfi, som framgått ur det minsta ursprung, sedan helt och hållet utplånad från jorden, men uppvekt till nytt flor och en längre tid en af Medelhafvets beherrskarinnor.

Det var i fjerde århundradet efter Chr., som flere romerska familjer, föranleddes af det på deras fädernestad hvilande ok, beslutade att utvandra, för att i Constantino-pel och det östra romerska riket söka sig

Kapusinerklostret i Amalfi.

ett lyckligare hem. Men knappt kade de hissat segel, innan en storm höjde sig, dref deras lilla flotta till Salernos kuster, och omintetgjorde deras planer.

De funno i detta missöde icke blott ett bevis på, att gudarne vredgades öfver deras tilltänkta utvandring, utan sågo tillika deruti en vink derom, att de skulle anlägga en koloni på det ställe, der de landstigit. Följande detta förebud, grundlade de den lilla republiken Amalfi, som genom obanade berg och öfverstigliga klippor var skyddad mot Longobardernas vexande makt. Och redan i åttonde århundradet blef denna koloni, under de romerska kejsarnes beskydd, en plats af stor vikt. Då öfverföll Sico, fursten af Salerno, staden om natten, bortförde ett stort antal invånare och tvang dem att bosätta sig i hans stad Salerno, den der kort förut blifvit härjad af pesten. Men då han det oaktadt började ett orättmätigt krig med staden Benevent, grepo republikanerne under hans frånvaro till vapen, slogo sina förtryckare, utvandrade ånyo och drogo tillbaka till sina kala klippor.

Dock hade detta öfverfall och den lätthet, med hvilken en grannfurste besegrat dem, visat dem det otillräckliga i deras nuvarande författning och statsinrättning; de lade derföre högsta myndigheten i en hertigs händer, och hvars embete blef ärtligt i familjen Piccolomini.

Under styrelsen af denna gamla slägt utvidgade Amalfi sitt område samt förstörade sin ära och sina skatter; flera städer erkände Amalfis öfverherravälde och påfven Leo IV fann Amalfitanerna så användbara i sina krig mot de otrogne, att han gaf deras republik namnet af "Trons beskyddarinna", *defensor fidei*.

Amalfis köpmän drogo hela Levantens handel till sig, tvungo till och med mahomedanerna att söka deras vänskap, och vunno i sjöväsendet ett sådant rykte, att alla stridigheter, som hade afseende på den af dem beherrskade del af Medelhavet, öfverlemnades till afgörande vid deras opartiska domstolar.

Så var Amalfi den tiden, och hvad har det blifvit af denna blomstrande, mäktiga

stad? Dess rikdom är borta, dess invånares antal ringa, dess makt sjunken; blott dess befästade klippor, dess murar och förvittrade torn visa ännu, hvad den en gång var, under det att det på vår bild framställda kapucinerklostret, grundlagdt på en öfver bayen hängande klippa, endast företer en skugga af Amalfis fornda glans.

Och dock skall Amalfi aldrig blifva glömdt; med outplånliga drag är dess namn ingräfdt i handels annaler; ty i Amalfi, i en af dess hyddor föddes Flavius Bembo, sjökompassens uppfinnare.

Men Amalfi var äfven födelseorten för en annan historisk person, som genom Aubers "den Stumma från Portici" vann ny berömdhet, nemligen den neapolitanska interimsdiktatorn Masaniello, som, änskönt framgången ur den lägsta folkklassen, dock tvingade vicekonungen af Neapel att underkasta sig (Jemf. Hl. Sönd.-Mag., V årg. N:o 19).

